

A woman with long, wavy brown hair is running towards the camera in a war-torn city. She is wearing a brown jacket, a scarf, and a backpack. Her expression is one of urgency and fear. In the background, there are blurred figures of soldiers in military gear.

MARTIN KOLÁČEK

▼ ▼ ▼
BĚŽKYNĚ

BĚŽKYNĚ

Martin Koláček

VĚNOVÁNÍ

Tuto knihu bych rád věnoval svému pradědovi, který položil život v odboji proti nacistické okupaci.

Dále všem představitelům a představitelkám meziválečné avantgardy, kteří svými uměleckými díly upozorňovali na zřůdnost fašistických režimů, ačkoliv věděli, že za svoji kritiku mohou zaplatit životem. A mnozí z nich také zaplatili.

KAPITOLA 1: BRNO

Začíná se na Rue d'Alsace. Ulice je tam vyvýšená, takže se tam dá skočit na střechu prvního nástupiště. To je docela oříšek. Je to pěkných pár metrů, skok dolů a do dálky a na šikmý povrch. Navíc na té ulici bývá strážník a doskok udělá ránu, takže musíte rychle pryč. Je třeba skočit co nejdříve na začátku nástupiště, dá se pak zaplout pod kraj střechy haly – je tam taková pěkná traverza – a tam počkat, až bude vzduch čistý.

Z jednoho nástupiště na druhé se dá dostat s pomocí úchyty lamp nebo střech vlaků, pokud tam nějaké stojí. Nejpozději u trojky ale musíte slézt po sloupu na nástupiště. A tam to teprve začíná být zajímavé...

„Nemohli bychom se vrátit k tomu, co nás čeká?“ přerušil Pierrův výklad Tonda. „O Paříži si můžeme povídat jindy.“

„Ale tohle je Gare!“ zaprotestovala Růžena.

„Já vím, ale zatím jsme nezvládli ani Brno.“

„Kdy se ti naskytne možnost, že ti největší výzvu povykládá někdo, kdo tam byl?“

„Vždyť to taky jenom slyšel, neproběhl to. Ještě nikomu se to nepovedlo.“

Pierre nesouhlasně zavrtěl hlavou. „Říká se, že velký Georges to dokázal.“

„Jo, jenže ho u toho nikdo neviděl, takže smůla.“

Oba muži na sebe beze slova koukali. Napětí by se dalo krájet.

„No dobře,“ přerušila ticho Růžena, „tak teda to Brno.“

„Hurá!“ reagoval Tonda s nádechem sarkasmu a vyrazil ostrým tempem k nádraží.

„Promiň, Pierre,“ řekla omluvně zahraničnímu hostu. „On je trochu kretén, ale neboj, běžec je skvělý.“

Ačkoliv byla noc, vybetonovaná plocha pro nákladní automobily na straně nádražního baráku sálala horkem z předchozího letního dne. Růžena, která se po ní teď plazila, zalitovala, že si vzala tak silný rolák. Na druhou stranu, nic jiného v černé barvě, co by jí zakrývalo paže až k dlaním, neměla. A jestli se prozradí a budou muset někde půlku noci čekat, teplé oblečení jí přijde vhod.

Doplazila se až k drážní budově. Tam vstala a opatrně vykroukla za roh. Vzduch byl čistý.

Zvednutím ruky upozornila své dva společníky. Ti se vydali ke kolejišti. Tam se rozdělili. Tonda přeběhl koleje a pokračoval dál. Pierre doběhl k odstavenému vagónu osobní dopravy a třemi skoky se ocitl na jeho střeše. Po ní vyrazil vpřed.

Neuběhl ani dva metry, když na něho začal brněnský spoluběžec zběsile mávat.

Francouz padl na střechu vozu jako podřátý strom. Vteřinu nato její hranu ozářilo světlo baterky.

Tohle bylo o fous!

Hlídač přicházel od domku výhybkářů a nepravidelné houpání světla naznačovalo, že byl ve značně podroušeném stavu.

To Růženu rozčílilo. Běhání totiž není jen o sladkém adrenalinovém zážitku. Důležitá je prestiž, kterou po úspěšné akci získáte. Těšila se, jak zajede do Boleslavi a jen tak mezi řečí se místním arogantům zmíní, že hrdinsky proběhla brněnské nádraží. Jenže takhle se jí vysmějí. Hlídač byl ožralý jak dog, tak jaképak hrdinství?

A co hůř, ten idiot si sedl přímo před budovu. S pohledem upřeným směrem, kde se běžkyně schovávala. Takhle se nedostane ani k prvnímu vlaku.

Podívala se na Tondu. Ten, schovaný za sloupem osvětlení, jen krčil rameny. Byli na mrtvém bodě.

Podívala se vzhůru. Nad svojí hlavou uviděla kraj plechové stříšky, která kryla celou přední stěnu budovy. Byla sice vysoko, kolem ní ale

vedl dekorativní oblouk ve zdi. A na něm bylo pár nenápadných výstupků...

Vyskočila a chytila se oblouku. Prsty protestovaly, ale vydržely. Odrazila se nohou od zdi. Druhou ruku podpořil parapet rozbitého okýnka.

Rozhoupala se jako opice na liáně a skočila na stříšku.

Zvuk, jenž se ozval, by zalarmoval i spícího lenochoda. I nádražák jej zaznamenal, soudě podle klení přicházejícího zpod stříšky.

Růžena věděla, že má jen několik sekund. Její trénované tělo se vymrštilo vzhůru. Ruce letěly po výstupcích jako nohy pavouka. Během chvíle byla na střeše.

Světlo baterky ji těsně minulo.

Tiše dorazila na druhý konec střechy. Seskočila na vrcholek plotu. Z něj na zem. Nádech, výdech. Dva kroky k rohu. Pohlédla před dům.

Hlídač stále zmateně pozoroval místo, které před chvílí vydalo ten tajemný randál.

První překážka úspěšně zdolána.

Přeběhla k vagónu, z něhož právě seskakoval Pierre.

„Tres bon,“ ohodnotil šeptem. Společně se vydali k paralelně stojícímu vlaku o dvě koleje dál.

S Tondou se sešli u spojnice mezi vagóny.

„Tak jednoho máme za sebou,“ řekl Francouz a pokýval hlavou směrem, v němž tušil zmateného hlídače. „Kolik nám jich ještě zbývá?“

„Jeden bude určitě u hlavního nástupiště,“ odvětil Tonda. „Další v budově.“

„A nezapomeňte na výhybkáře,“ doplnila Růžena.

Další úsek cesty vedl přes odhalené kolejiště. Běželi několik metrů od sebe a snažili se co nejvíc využívat sloupů a výhybek.

Vtom se koleje rozdrncely. Zrovna ve chvíli, kdy se nacházeli uprostřed otevřeného prostřanství.

Blížil se vlak.

Pierre vyrazil k nejbližšímu nástupišti. Tonda na druhou stranu k domku výhybkářů. Růžena však zaváhala. Než se stihla rozhodnout, světlo lokomotivy ozařovalo celé nádraží.

Zareagovala jediným možným způsobem. Padla do kolejiště. Na břicho. Snad nebude vidět.

Světlo dopadá přímo na ni. Vlak se blíží.

Další strašlivé zahoukání.

Země se třese. Vše kolem duní.

Růžena zaboří hlavu mezi pražce.

Tohle je její konec!

Dunění znělo dál, ale ne nad její hlavou. Otočila obličej a spatřila nákladní soupravu, jak uhání po vedlejší koleji. Z toho pohledu se jí udělalo špatně od žaludku.

Vlak zmizel v dálce, ona však neměla sílu vstát. Snad i na chvíli omdlela.

Někdo s ní třásl. Podívala se nahoru a spatřila Tondův bílý obličej.

„Uf, seš živá!“ pronesl úlevně a sedl si na kolej vedle ní.

„Jo, bez problému!“ řekla tak sebevědomě, jak jen dokázala. Třesoucí hlas ji ale zradil.

„No jasně,“ zasmál se její kamarád. „Jenom tě málem přešel vlak. Ale jinak všechno v pořádku.“

Posadila se.

„Jestli chceš, můžeme to zaříznout,“ navrhl jí. „Vytratíme se kolem domku výhybkářů. Každý pochopí, že jsme to po takové hrůze přerušili.“

Představila si Boleslaváky a jejich výsměšné obličej.

„Ani náhodou!“

Zvedla se. Šlo to.

„Jdeme dál!“ rozkázala.

Přiběhli za Pierrem. Čekal u hrany starého nástupiště, které se dnes používalo pro nákladní vlaky.

Na otázku, zda je v pořádku, odpověděla, že samozřejmě. Nyní již zcela pevným hlasem.

„Největší drsňačka pod sluncem,“ hlesl obdivně Francouz.

Druhý hlídač byl zodpovědnější než jeho kolega. Obcházel poctivě vymezené území a svítil do každého rohu. Díky tomu byl ale předvídatelný. Když se nacházel v nejzazším rohu prvního nástupiště, trojice se vydala k cíli cesty. Zatímco Růžena s Pierrem obcházeli betonový kolos nástupiště, jejich kolega pokračoval po jeho střeše.

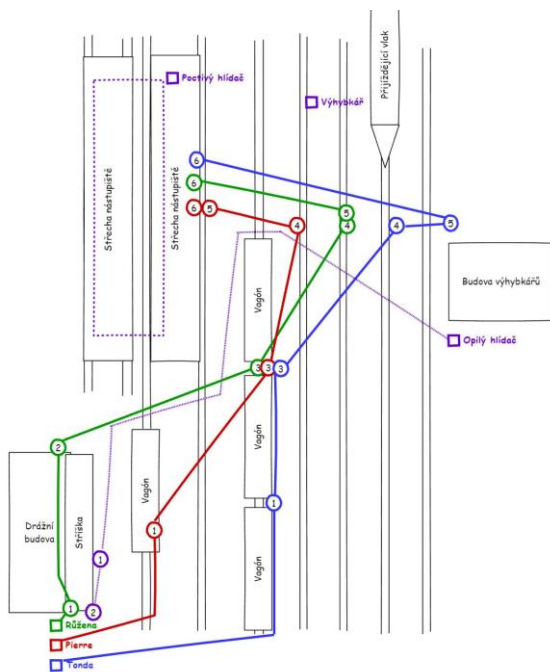
A tehdy se to stalo.

Tonda uklouzl na šikmé ploše střechy a nekontrolovatelně přešel přes její hranu. Letěl dobré tři metry. Přímo do kolejíště. A ne právě na obě nohy.

Snaha o utajení byla pryč. Hluk, který vydalo tělo dopadající do kolejíště a výkřik běžce, zalarmoval ne jednoho, ale dva strážné. Ti teď běželi směrem k nim.

To je už netrápilo. Růžena s Pierrem vytáhli kamaráda na plochu nástupiště. Byl při vědomí a sténal bolestí.

Končetinami hýbat dokázal. To byla dobrá zpráva. Snad tedy jedinými trvalými následky, které si z běhu brněnským nádražím odnesou, bude kázeňský záznam. A výsměch Boleslaváků, kteří – na rozdíl od nich – Brno zdolali.

KAPITOLA 2: FRENŠTÁT

O dva roky později

„Mami!“ zamávala přes plot na ženu, která právě plela záhon frézií. Paní se otočila jejím směrem. „Růženko! To je překvapení!“

Narovnala se, utřela si ruce do pracovní zástěry a vyrazila otevřít branku. Když svoji dceru uviděla v celé kráse, povzdechla si. Ukázala na pokrývku hlavy, která ani trochu neladila ke zbytku oblečení. „Tohle dneska nosí brněnské holky?“

„Haha, no jasně.“

„Je ti jasné, že za nošení masaryčky tě můžou zatknout, vid’?“

„Ale no tak, vždyť je to normální vojenská čepice.“

„S tímhle kšiltem? Ty jsi vážně nepoučitelná.“

„Vždycky můžu říct, že kvůli nedostatku textilu používám oblečení po tátovi kavaleristovi.“

„Takže ještě budeš Němcům připomínat, jak nás ožebračují? Jeden by řekl, že když studuješ vysokou školu, měla bys být chytrá.“

„Klid, v Brně to nikdo neřeší. Viděla mě tam takhle spousta četníků a nic neříkali. No tak pozveš mě dovnitř, nebo ne?“

Jsou vdovy, které se po smrti manžela přestanou starat o svůj zevnějšek a bydlení, protože už není pro koho tolik práce dělat. Ne tak Beáta Lidická. Když zůstala sama, dovedla údržbu domova k dokonalosti. Ve světnici, v níž si nyní Růžena sedala ke stolu, byste nenašli jedinou pavučinku.

„Máš hlad?“ zeptala se máma.

„Ani si nedokážeš představit. Hlady umírám,“ zasmála se Růžena.

„No tak, děvče, nerouhej se.“

„Ježíš, mami, to se jen tak říká.“

„A nedovolávej se ani našeho Pána.“

„Ta tvoje paranoia...“

„Žádná paranoia, to říká Bible!“

„Podle Bible nesmíš říkat, že hlady umíráš, protože by se to mohlo stát?“

„No, to taky... někde to tam určitě bude.“

„Dobře, když myslíš,“ zasmála se Růžena. „Tak co mi dáš k jídlu?“

„Ty máš štěstí, že su tak nadšená, že tě vidím. Jinak bych tě rovnou poslala do kouta, abys přemýšlela o tom, jak jsi hubatá.“

„No jasně, a já bych tam určitě šla, že? Tak co máš k tomu jídlu?“

„Včera jsem pekla husu. Trocha zbyla a měla by se dnes už sníst.“

„To mi děláš schválně! Víš, že husu nesnáším, z toho tuku a těch kostí, co trčí ven, se mi dělá blbě.“

„Člověk by řekl, že na studiích trochu dospěješ. Ale ty ne. Je jedno, kdo nám vládne a krade náš chleba, ty se budeš pořád ofrňovat nad jídlem.“

„Podle mě existují lepší způsoby, jak bojovat proti okupační moci, než tím, že se začneš ládovat husou. Tak co tam ještě máš?“

„Ne-po-uči-tel-ná! Ještě je tady zbytek jahodového koláče.“

„Proč jsi to neřekla rovnou? Sem s ním! A trochu vody, prosím. Teda mami, prý zbytek, vždyť toho je skoro půlka plechu! Kde jsi vlastně vzala cukr? Ten teď skoro není k dostání.“

„Vyměnila jsem ho za tu první půlku.“

„Jen abys mi mohla dát tu druhou? Děkuju! Mami, ty seš nejlepší!“

„Ty jsi fakt neskutečná!“ smála se máma. „Co na tu tvoji drzost říkají profesori?“

„Myslíš kantory? Profesori jsou totiž jenom někteří, ti staří, co to mají za zásluhy. Těm se vyhýbám.“

„To asi děláš dobře, vzhledem k tvé neúctě k autoritám. Bys letěla, ani bys nevěděla, jak.“

„Ja s outoritami promlem nemam,“ zamumlala Růžena s plnou pusou. Polkla. „Jen si musí moji úctu zasloužit.“

„Tak to jsem zřejmě jako matka zcela selhala.“

„Ale no tak, nepřeháněj, i kdybys ji doteď neměla, tímhle koláčem sis moji úctu rozhodně zasloužila...“

„Ty jsi vážně huba nevymáchaná.“

„...I když teda musím říct, že ta drobenka se ti drobátko spekla.“
Obě se na plné kolo rozesmály.

„Jak se vlastně stalo, že máš takhle napečeno?“

„Byl tu na návštěvě pan Roth s dcerou. Páni, ta je ti tak podobná...“

„Á, pan soused. Mami, říkám ti, s tím nic nebude. Je to suchar.“

„No dovol! Já su správná katolička! Na takové věci jsem vůbec nepomyslela!“

„Na jaké věci? Já mluvila o rybaření. To ti Pán Bůh nedovolí ani pomyslet na výlov kaprů?“

„Ty jsi taková potvora, dcerunko!“

„Snad vím, jak ses na něj vždycky dívala! Ty jsi bez muže, on bez ženy, no tááák!“

„Nech toho!“

„Ale je to jedno, protože sis ho pozvala, abys chvilku koukala na pěkného chalana, ale on stejně celou dobu mluvil o politice, že jo?“

„Celou dobu ne.“

„To víš, že ne, jen probral všechno od Mnichova až po příjezd Neuratha, pak začal nadávat na Rakousko-Uhersko a zakončil to tím, že kdyby byl mladší, jel by rovnou do Prahy a všem by ukázal.“

„No jo, něco v tom smyslu. Ale mně to nevádí. Byla bys snad radši, kdyby oslavoval nacisty?“

„Proboha, to ne! Když jsem v radiu slyšela, jak K. H. Frňák přednáší Nojraťákovi, že ‚se v této velké době s úctou a velkou vážností svěrujeme do rukou velkoněmecké říše, abychom společně kráčeli k velikosti‘... Blééé, bylo mi hůř, než po tvojí huse.“

„Holčičko, tady doma si říkej, co chceš, ale doufám, že nepoužíváš výrazy jako Frňák a Nojraťák na veřejnosti.“

„Jenom před kamarády.“

„Zbláznila ses? Dneska nevíš, kdo je kolaborant.“

„Já to poznám. Mám kolem sebe jen prověřené lidi.“

„No jak myslíš.“ Zvedla se a otevřela dveře spíže. „Dáš si ještě něco? Už tady toho moc není, ale určitě by se našel kus sýra. A mám vlastní rajčata. Pěstuju je na zahrádce těsně u plotu, aby je z ulice nebylo vidět.“

„Mami? Co se děje? Bavily jsme se, byla sranda, a najednou je to jak v té básni od Poea. ‚Suddenly the air grew denser‘.“

„Víš, že nemám tvůj talent na jazyky. Neumím Francouzsky.“

„To je angličtina!“

„No tím hůř.“

„Znamená to, že vzduch zhoustl. Co se stalo? Jen jsem si dělala legraci, když jsem říkala, že mám kolem sebe samé prověřené lidi.“

Beáta se otočila, povzdechla si a obsadila židli naproti dceři. „Co jsi měla na mysli, když jsi říkala, že jsou lepší způsoby, jak vzdorovat okupaci, než se ládovat husou?“

„To byl taky vtíp!“

„Růžo, já nejsu hloupá. Ukázala ses tady nečekaně uprostřed zkouškového období a maskuješ svoji nervozitu humorem.“

„Jakou nervozitu?“

„Nech toho předstírání. Vychovávala jsem tě. Strávila jsem s tebou v jedné domácnosti dvacet let. Znáš tě. A vím, proč jsi přijela. Chceš mě ještě vidět, protože je to možná naposled.“

„Jak jsi na tohle přišla, prosím tě?“

„No tak, vyklop to. Co máš za lubem?“

Růžena se opřela v židli, na níž seděla. Konečně přestala žvýkat koláč.

„Dala jsem se k jedné skupince...“ začala nejistě.

„Jaké skupince?“

„Jak umím dobře jazyky, kontaktoval mě jeden člověk z Paříže...“

Beáta dala obličej do dlaní. „Ty ses přidala k odboji?“ zašeptala.

„Tak ne úplně k odboji. Je to jednorázovka. Jsme čtyři lidi, dali nás dohromady z Francie. Každý umíme něco. Nechystáme se na žádné sabotáže. Jenom předat zprávu.“

„Je to ten typ zprávy, za který gestapo na místě popravuje?“

„No... jo, je.“ Rychle dodala: „Ale šance, že mě někdo bude šacovat, aby našel malou obálku, je minimální.“

„Zná tě z té skupiny někdo osobně?“

„Tonda.“

„Tonda Skopal?“

„No jo, přesně ten. Ale tomu věřím jako nikomu.“

„I ten nejlepší kamarád tě může zradit. Tři lidi, kteří vědí, kde budeš přebírat zprávu? To už se jdi rovnou udat sama.“

„Tihle lidi se dobrovolně rozhodli bojovat proti okupantům. To by museli opustit všechno, čemu kdy věřili.“

„Bud' jsi naivní, anebo si myslíš, že já su hloupá. Asi si nepamatuješ, že jsem byla pět let bez táty. Kvůli kamarádovi, co ho zradil.“

„To se stalo za mocnářství. Spousta českých lidí byla před válkou v Rakousku-Uhersku spokojená. Ale nacisty všichni nenávidí.“

„Ten tátův kamarád nebyl žádný milovník mocnářství. Stačilo na něj trochu přitlačit při výslechu a vyklopil všechno. Podívej,“ chytla dceru za obě ruce, „je mi jasné, že tě nepřesvědčím, abys to nedělala. Vždycky jsi měla svou hlavu. A co hůř, taky tu svoji zvrácenou touhu po nebezpečí. Hrůza! Tak tě jen prosím: Dej na sebe pozor. Jestli se kolem tebe začnou rojit divní chalani v dlouhých kabátech, znič tu zprávu. Nic, co si píše nějaký čecháček s frantíkem, nestojí za tvůj život.“

Růžena se rozesmála. „Mami, možná bys to s panem sousedem měla fakt zvážit.“

„Cože?“

„Prý že čecháček s frantíkem za to nestojí. Slyšela jsi o Freudovi? Možná bys potřebovala upustit trochu sexuální energie.“

„Občas s láskou vzpomínám na doby, kdy jsem tě mohla poslat do kouta.“

KAPITOLA 3: OSTRAVA

Cesta do Ostravy byla doslova noční můrou.

Vagón druhé třídy byl plně obsazen opilými německými vojáky. Vyřvávali z oken rychlíku, čímž dávali osobám české národnosti jasně najevo, aby se držely v uctivé vzdálenosti. Třetí třída proto praskala ve švech.

Kvůli nedostatku vlaků Česko-moravské dráhy ve vozech nejnižší kategorie odstranily přepážky a část sedaček, takže nyní se tísnilo v jednom vagónu na čtyři sta lidí. Oněch pár zbývajících míst k sezení obsadili převážně Němci. Růženě obzvláště utkvěla v hlavě důležité se

tvářící blondýna, která se rozvalovala na dřevěné lavici. Německy napomínala holčičku vedle sebe, aby se nehrbila. Dívka tu a tam poslala omluvný pohled staré paní, která stála opřená o hranu jejich sedadla.

Celým prostorem se navíc linuly rozličné pachy, jimž dominoval především mix potu cestujících a týdny neumývané záchody. Jejich vyvrácené dveře nedovolovaly zdroj smradu ani částečně odizolovat.

Konečně Růžena uviděla návštěv oznamující stanici „Ostrau – Haupt Bahnhof“. Nemohla se dočkat, až vystoupí.

Přestože věděla, co ji čeká.

Dav se vyhrnul na nádraží jako lavina. Několik lidí při vystupování dokonce upadlo. Měli co dělat, aby neskončili v kolejišti. Přestože zde vlak podle jízdního řádu končil, němečtí vojáci dál vyřvávali z oken druhé třídy. Nepřestali, ani když se soustava dala znovu do pohybu a opustila prostor nádraží. Další stanicí by byl Hlučín, jenže ten po Mnichově ležel na území Polska. Nejspíš tedy soldáti jeli jen na seřadiště dál od očí veřejnosti.

„Nechtěla bych být ve vaší kůži, chlapci, až vaši hrdí velkoněmečtí oficíři uvidí, jak jste se po cestě zpráskali,“ napadlo Růženu. Při té myšlence ucítila drobný pocit zadostiučinění.

Růžena přijela s předstihem, protože měla v plánu předem obhlédnout místo předání zprávy. Tím byla vedlejší brána areálu katolického kostela Neposkvrněného početí.